

1. – 2015. – № 3. – С. 14–29.
2. Гриценко А. А. Современный кризис в контексте логики социально-экономического развития / А. А. Гриценко // Экономика Украины. – 2015. – № 6 (635). – С. 18–37.
3. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України А. А. Гриценко. – Київ: НАН України, ДУ «Інститут економ. та прогнозування НАН України», 2015. – 344 с.
4. Апресян Р. Г. Идея морали и базовые нормативно-этические проблемы. – Москва: Ин-т философии РАН, 1995. – 353 с.
5. Гусейнов А. А. Мораль и экономика: линии взаимодействия / А. А. Гусейнов // Ведомости прикладной этики. – 2015. – № 47. – С. 152–167.
6. Ибрагимова В. Р. Мораль как социальный феномен: духовная природа и общественные функции / В. Р. Ибрагимова, А. Я. Фаткуллина // Вестник Башкирского университета. – 2010. – № 4. – Т. 15. – С. 1245–1252.
7. Цзян Хонбо Размышление о соотношении концептов «мораль» и «выгода» в современной китайской философии / Хонбо Цзян, Юнкуй Чжен // Философские науки. – 2015. – № 1. – С. 76–85.
8. Чаплыгина И. Г. Мораль как экономическая категория / И. Г. Чаплыгина // Междисциплинарные исследования экономики и общества: Ежегодная научная конференция Новой экономической ассоциации; Москва, МГУ имени М. В. Ломоносова, Экономический факультет; 10–11 декабря 2013 г.: сборник статей / Под ред. А. А. Аузана, П. А. Минакира, Л. А. Тутова. – Москва: МАКС Пресс, 2014. – 336 с.
9. Шип Н. А. Мораль і бізнес: Духовні орієнтири майбутнього підприємця / Н. А. Шип. – Київ: Видавництво ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2011. – 132 с.
10. Божко Л. Д. Проблеми інтерпретації туризму як феномена масової культури: друга половина XX – початок XXI ст. / Л. Д. Божко // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2013. – № 2. – С. 176–181.
11. Будько Н. А. Туризм как сигнификативная модальность социокультурных изменений / М. Будько // Niegówności społeczne a wzrost gospodarczy. – 2010. – Z. 16. – S. 468–481.
12. Гализдра А. С. Потребление туристских услуг: социально-философский аспект / А. С. Гализдра // Известия Саратовского университета. Сер. Философия. Психология. Педагогика. – 2008. – Вып. 2. – Т. 8. – С. 7–11.
13. Гализдра А. С. Феномен туризма: социально-философский анализ: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. философ. наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия по философским наукам» / А. С. Гализдра. – Саратов, 2006. – 22 с.
14. Гарбар Г. А. Культурний туризм в контексті масової культури / Г. А. Гарбар // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2014. – № 56. – С. 140–148.
15. Зеленюк Ю. О. Туризм як генератор комунікації культур / Ю. О. Зеленюк // СВІТ соціальних комунікацій: наук. журн. [гол. ред. О. М. Холод]. – Т. 10. – Київ: КиМУ, ДонНУ, КПУ, 2013. – С. 23–25.
16. Лойко О. Т. Устойчивый туризм как способ формирования толерантного общества / О. Т. Лойко // Грамота. – 2012. – № 5 (19): в 2-х ч. – Ч. II. – С. 106–109 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.gramota.net/materials/3/2012/5-2/>. – Заголовок с экрана.
17. Опейда Л. Туризм як внутрішня потреба екзистенційного оновлення особистості / Л. Опейда, А. Опейда // Соціологічні студії. – 2015. – № 2 (7). – С. 43–46.
18. Пазенок В. С. Філософія туризму / В. С. Пазенок // Туризмолія: концептуальні засади туризму: монографія / [В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін.]. – Київ: ВЦ «Академія», 2013. – С. 49–59.
19. Пазенок В. С. Філософія туризму в системі філософського знання / В. С. Пазенок // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. – 2010. – Вип. 8. – С. 7–22.
20. Скляр Г. П. Економічні умови і протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці: дис... д-ра екон. наук: 08.00.01 / Г. П. Скляр; Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2011. – 351 с.
21. Глобальний етичний кодекс туризму. Всесвітня туристична організація: Міжнародний документ від 01.10.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/983_001. – Назва з екрана.
22. Доклад Всемирной туристской организации о претворении в жизнь Глобального этического кодекса туризма / A/65/275 Distr.: General. 10 August 2010. Russian. Original: English. – Нью-Йорк: Генеральная Ассамблея ООН, 2010. – 16 с.
23. Декларация принципов терпимости. Принята резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/toleranc.shtml. – Заголовок с экрана.
24. Варениця В. А. Соціальний діалог: громадянське суспільство та демократія співучасті / В. А. Варениця // Право і Безпека. – 2009. – № 2. – С. 192–196.
25. Смирнов И. К. Формально-логическое и диалектическое противоречия / И. К. Смирнов // Проблемы современной экономики. – 2012. – № 4. – С. 29–33.

Рецензент д. е. н., професор Скляр Г. П.

УДК 339.562+65.012.8:33+339.3(477)

Лупак Р.Л., к.е.н., доцент

Львівський торговельно-економічний університет

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНСТРУМЕНТУ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ

У статті узагальнено сучасні тенденції розвитку внутрішнього ринку України стосовно посилення імпортозалежності економіки. Подано наукові твердження щодо концептуального змісту безпеки розвитку внутрішнього ринку та представлено власне бачення сутності поняття. Комплексно обґрунтовано сутність безпеки розвитку внутрішнього ринку у вигляді економіко-математичного опису. Ідентифіковано

характеристики стратегії реалізації державної політики імпортозаміщення та управління безпекою розвитку внутрішнього ринку.

Ключові слова: імпортозаміщення, економічна безпека, внутрішній ринок, державна політика, безпека розвитку.

Лупак Р.Л.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА УПРАВЛЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТЬЮ РАЗВИТИЯ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА С ПРИМЕНЕНИЕМ ИНСТРУМЕНТА ИМПОРТОЗАМЕЩЕНИЯ

В статье обобщены современные тенденции развития внутреннего рынка Украины по усилению импортозависимости экономики. Подано научные утверждения относительно концептуального содержания безопасности развития внутреннего рынка и представлено собственное видение сущности понятия. Комплексно обоснована сущность безопасности развития внутреннего рынка в виде экономико-математического описания. Идентифицировано характеристики стратегии реализации государственной политики импортозамещения и управления безопасностью развития внутреннего рынка.

Ключевые слова: импортозамещения, экономическая безопасность, внутренний рынок, государственная политика, безопасность развития.

Lupak R.

STATE POLICY OF MANAGEMENT OF THE SECURITY DEVELOPMENT OF THE DOMESTIC MARKET WITH THE USE TOOL OF THE IMPORT SUBSTITUTION

The article summarizes the current tendencies of the development of the domestic market of Ukraine in terms of strengthening the import dependence of the economy. The scientific statements concerning the conceptual content of the security of the development of the internal market are submitted and presented the actual vision of the essence of the concept. The comprehensively substantiated of the essence security of the development domestic market in the form of an economic-mathematical description. The identified of characteristics of the strategy of realization of the state policy of import substitution and management of security of the development of the domestic market.

Key words: import substitution, economic security, internal market, state policy, development security.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її з важливими науковими та практичними завданнями. Для сучасного етапу розвитку внутрішнього ринку України властива ситуація, коли посилився вплив чинників, які стимулюють збільшення обсягів імпортних надходжень продукції (зокрема, розширилась місткість внутрішнього ринку (в I півріччі 2017 р. у порівнянні з відповідним періодом попереднього року роздрібний та оптовий товарообіг підприємств збільшилися на 6,9 % та 2,2 % відповідно), зросли доходи населення (у вказаному періоді – на 36,7 %), розвивається виробничо-торговельна та дистрибуційна інфраструктури, покращуються можливостей входження у внутрішню систему товарного обігу, посилилась рівності у конкурентному середовищі, розвивається система державних закупівель), і практично не передбачається створення дієвої бар'єрної та компенсаторної систем протидії (зокрема, формування і використання потенціалу внутрішнього виробництва, розроблення та імплементація національної стратегії забезпечення технологічної конкурентоспроможності, адаптація міжнародної практики протидії тіньовій економіці) [1, с. 10-11; 2; 3, с. 245-319]. На жаль попри позитивні тенденції на внутрішньому ринку національні товаровиробники досі нездатні забезпечити потреби його суб'єктів, хоча володіють достатнім для цього виробничим потенціалом, зокрема це стосується насамперед підприємств ключових галузей

економіки. Йдеться про випереджаюче зростання місткості внутрішнього ринку у порівнянні з потенційними можливостями національних товаровиробників, при якому незабезпечений платоспроможний споживчий попит задовольняється імпортом, про що свідчить зростання частки товарів, виготовлених не на території України, в структурі роздрібного товарообороту торгової мережі підприємств до 46,0 %. Відтак попри високу потенційну автономність національної економічної системи утверджується підґрунтя для динамічного нарощування негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу та стійкого формування імпортозалежної споживацької моделі. Все це є важливими характеристиками економічної безпеки держави та функціонування внутрішнього ринку зокрема.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Існує низка наукових тверджень про концептуальний зміст безпеки розвитку внутрішнього ринку в який закладаються різні базові характеристики національної економіки. Так, Д. Венцовський обґрунтовує безпеку розвитку внутрішнього ринку стосовно вирішення проблем імпортозалежності як результату чисельних прорахунків державної економічної політики. Відмічає, що успішне забезпечення безпеки розвитку внутрішнього ринку вдасться тоді коли динамічно зростатимуть обсяги товарної пропозиції, відсутній буде розрив між вартісними та фізичними обсягами зовнішньоторговельного обороту, в національних товаровиробників збільшуватимуться доходи, покращуватимуться можливості та посилюватиметься зацікавленість задовольняти внутрішній споживчий попит [4, с. 34-37].

В. Бодров розглядає безпеку розвитку внутрішнього ринку як визначальний напрям державної економічної та соціальної політики і виділяє такі її характеристики: домінування у торговельному обороті інвестиційних товарів; орієнтація суб'єктів ринку на нові технологічні та інноваційні стандарти; висока захищеність прав інтелектуальної власності; достатня насиченість фінансово-кредитних та банківських установ, необмежений доступ до отримання грошових позик [5, с. 31-41].

На думку О. Власюка та А. Мокія сучасний розвиток внутрішнього ринку України відбувається під впливом деструктивних процесів, а умови його регулювання не відповідають глобалізаційним економічним викликам. Тому стверджувати про сформованість безпекового виміру структурних та інституціональних трансформацій у ринкових відносинах не доводиться. Доводять, що під безпекою розвитку внутрішнього ринку слід розуміти сукупність умов та чинників, які забезпечують платоспроможний попит населення, цінову стабільність на більшість видів товарів, збалансоване насичення ринку вітчизняними товарами, зниження рівня тінізації ринкових відносин, «очищення» ринку від товарів з низьким рівнем безпечності для здоров'я і життя та споживчих характеристик, гармонізацію інституціонального середовища управління торговельними процесами [6, с. 496-498]. Таке визначення суті аналізованого поняття варто розглядати як найбільш повне та комплексне. Також вдало виділена концептуальна основа для визначення місця і ролі у ній державної політики імпортозаміщення.

В національній економіці існують усі передумови для започаткування депресійних тенденцій на внутрішньому ринку. Тому твердження про безпеку його розвитку, на думку Т. Васильціва, необхідно пов'язувати з усуненням хронічних макроекономічних дисбалансів. Йдеться про сформованість бізнес-середовища якому властиво високий рівень справедливої конкуренції, зростання конкурентоспроможності реального сектору економіки, надійний захист фінансово-економічних інтересів та ефективно протистояння зовнішнім економічним загрозам [7, с. 15-16]. Згідно таких тверджень головним завданням в системі пріоритетів безпеки розвитку внутрішнього ринку є реалізація його конкурентного потенціалу з одночасним недопущенням ризиків

залежності від зовнішніх ринків та імпорتنих товарів. Вважаємо, що такий науковий доробок вдало доповнює твердження О. Власюка та А. Мокія і дозволяє усвідомити дещо ширші межі безпекового виміру розвитку ринкових відносин.

Також дотримуються думки щодо збалансованості внутрішнього ринку як головного параметра його безпеки розвитку А. Даниленко, Л. Дейнеко, В. Точилін та розглядають сутність поняття «безпека розвитку внутрішнього ринку» як сукупність умов, які забезпечують ліквідацію відставання фактичної величини внутрішнього ринку від потенційної. Так, до таких умов відносять: високу стійкість внутрішнього ринку до змін зовнішньоторговельної кон'юнктури; справедливий розподіл доходів серед суб'єктів внутрішнього ринку; сприятливе інституційне середовище для розвитку нецінової конкуренції; високий виробничий потенціал у промислових підприємствах для виготовлення якісної імпортозамінної продукції [8, с. 41-48].

Вдалим доповнення у формуванні єдиної думки про сутність поняття безпеки розвитку внутрішнього ринку є напрацювання авторів наукової праці «Система регулювання внутрішньої торгівлі України» [9, с. 22-26]. Доводять, що під відповідним поняттям слід розуміти довготривалий еволюційний процес кількісного та якісного нарощування потенціалу внутрішнього ринку і позитивної динаміки ключових показників його функціонування.

Важливо визначитися, що є об'єктом розвитку внутрішнього ринку. Так, дотримання згадуваних параметрів має важливе значення у розвитку внутрішнього ринку і його безпеки, але їх сформованість залежність від низки позитивних передумов – розширене відтворення, структурна збалансованість, інноваційність, прогресивна реформованість ринку. Саме тому подальше уточнення сутнісних характеристик державної політики управління безпекою розвитку внутрішнього ринку має враховувати ці особливості.

Цілі статті. Планується обґрунтування положень та елементів стратегії реалізації державної політики імпортозаміщення з узгодженням положень зі стратегічними програмними документами забезпечення економічної безпеки в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вважаємо за доцільне трактувати безпеку розвитку внутрішнього ринку як характеристику параметрів стану і тенденцій його розвитку за якої (1) відбуваються процеси розширеного відтворення обсягів господарської діяльності та капіталу галузі, (2) зберігаються раціональні співвідношення важливих структурних характеристик функціонування ринку, (3) забезпечується інноваційний розвиток стадій суспільного відтворення ринку (виробництва, розподілу, обміну, споживання), (4) не порушуються базові умови конкурентного та регуляторного середовища, (5) відсутні критичні диференціації в розвитку сегментів внутрішнього ринку, їх інфраструктури та ресурсного забезпечення.

Згідно такого підходу є чітка зорієнтованість у ключових ознаках успішного державного управління безпекою розвитку внутрішнього ринку (розширене та суспільне відтворення, раціоналізація структурних змін, дієвість правил, подолання диференціацій та диспропорцій) та враховуються необхідні передумови для досягнення стабільного і стійкого стану та позитивних тенденцій розвитку. Так вбачаємо процеси розширеного відтворення обсягів господарської діяльності та капіталу галузі через збільшення кількості підприємств, їх господарських потужностей, споживачів та загальної місткості внутрішнього ринку, а також зростання купівельної спроможності населення, їх економічної активності.

Водночас внутрішній ринок задля безпеки розвитку повинен бути структурно гармонізованим. Відповідно про це свідчитиме раціональна структура (1) товарної

пропозиції з-поміж виробничого, оптового секторів та роздрібного споживання, за якої формується оптимальний режим використання виробничих потужностей підприємств, а у сфері посередництва, посилюються позиції та обсяги реалізації вітчизняної продукції; (2) споживчого та інвестованого попиту, згідно чого зростуть обсяги ринкової пропозиції інноваційної продукції та покращатимуться можливості технологічного прориву для вітчизняних виробничих підприємств; (3) товарного виробництва в межах традиційних видів продукції, що підтверджуватиме відновлення виробничих потужностей тих видів продукції, які до недавнього часу вироблялися, а сьогодні замінені імпортом; (4) споживання товарів і послуг домогосподарствами, що стане ефективним джерелом підвищення інвестиційної привабливості та стимулювання підприємницької активності; (5) розподілу доходів між резидентами внутрішнього ринку, згідно якої будуть відсутні прояви гіпертрофованої форми розподілу первинних доходів на користь роботодавців та органів державного управління; (6) вартостей активів торговельних мереж з-поміж вітчизняних та іноземних власників у результаті чого можна очікувати зменшення їх залежностей від просування і збуту імпортованих товарів.

Важливим аспектом безпеки розвитку внутрішнього ринку є інноваційність усіх стадій суспільного відтворення ринку. Так, на стадії виробництва впровадження інноваційних розробок дозволить вітчизняним підприємствам збільшити виробничі потужності, ефективніше використовувати матеріально-технічну базу, підвищити якість виготовленої продукції, покращити їх цінову пропозиції.

Безперечно, що в міру збільшення вартості продукції інноваційна компонента стає більш важливішою. Зокрема, на стадії розподілу розвиток внутрішнього ринку варто пов'язувати із поширенням нових методів продажу товарів, посиленням партнерських відносин з покупцями, зростанням диференціації та розширенням сфер діяльності об'єктів торгівлі, реалізацією інвестиційно-інноваційних програм партнерства і співробітництва.

На стадії обміну криються істотні можливості щодо розвитку інституціонального співробітництва, можливостей горизонтальної (вертикальної) інтеграції виробничого та посередницького секторів, появи нових організаційних форм та підходів до комерційної діяльності, зовнішнього міжгалузевого співробітництва.

Про результативність впровадження інновацій та техніко-технологічний прогрес на внутрішньому ринку яскраво свідчать обсяги продуктового споживання. Саме на стадії споживання формуються головні стимули розвитку у суб'єктів ринку (виробників – виробляти продукцію, яка матиме споживчий попит, посередників – задовольняти поточні та формувати перспективні потреби споживачів для забезпечення та підтримання високого рівня їх лояльності, споживачів – придбавати товари високого рівня якості та безпеки здоров'ю, що відповідатимуть їхній купівельній спроможності, ментальності та способам життя).

Вважаємо, що базовими умовами безпеки розвитку внутрішнього ринку повинна бути конкуренція та сприятливе регуляторне середовище. Непорушність цих умов свідчатиме про налагодження добросовісних та рівноправних ринкових відносин, керованість проявів монополізації, реалізацію ефективного діалогу між підприємцями, органами влади та громадськістю, подолання бюрократії та корупції. У підсумку внутрішній ринок здатний буде саморозвиватися і прогресувати, що є головними ознаками безпеки. При цьому, у першочерговому вигранні від дієвості таких умов буде державна система, якій не доведеться витрачати національні ресурси для забезпечення і підтримки розвитку внутрішнього ринку. Натомість вітчизняні підприємства, продукція яких має вищу цінову конкурентоспроможність, посилять присутність на ринку,

відновлять конкурентні позиції. Зокрема, це стосується підприємств із виробництва одягу, білизни, взуття та інших галузей, які мають значні виробничі потужності, пропонують продукцію не нижчої, подекуди вищої якості у порівнянні з імпортними аналогами, але в міру недобросовісної конкуренції нездатні утвердити на внутрішньому ринку. До прикладу, у Львівській області функціонує близько 100 взуттєвих фабрик, але їхня продукція не реалізується у роздрібних торговельних мережах, а відтак немає доступу до широкого кола покупців [10].

Також про утвердження достатнього рівня безпеки розвитку внутрішнього ринку свідчатиме успішне здійснення структурних змін щодо подолання критичних диференціацій та диспропорцій серед його сегментів. Одним з привабливих напрямів структурного розвитку є посилення спеціалізації та функціональної і територіальної концентрації торговельних об'єктів.

Поряд із вирівнюванням соціально-економічних диференціацій повинен відбуватися розвиток комерційно-посередницької, фінансово-інвестиційної, інноваційної інфраструктури. Відповідно це дозволить вирішити низку критично важливих завдань для вітчизняних виробників імпортозамінної продукції, зокрема в контексті розвитку комерційно-посередницької інфраструктури – удосконалити логістичні схеми постачання товарів на об'єкти торгівлі, диверсифікувати джерела постачання товарів та способи їх подальшого товароруку до кінцевого споживача, інтегруватися у сферу придбання товарів та міжсекторального і міжрегіонального співробітництва, започаткувати практику коопераційних підходів при постачанні товарів, раціоналізувати комерційні взаємовідносини з постачальниками; фінансово-інвестиційної інфраструктури – отримати доступ до інституційних інвесторів інноваційної діяльності, здійснювати системні капіталовкладення у модернізацію виробничо-технологічних процесів, посилити диференціацію та розширити сферу інвестиційної діяльності, брати участь в ініціативах суб'єктів фінансово-інвестиційного та інноваційного середовища; інноваційної інфраструктури – створювати та виводити на ринок продуктів інновації, реалізовувати перспективні форми комерціалізації результатів інноваційної діяльності, ініціювати створення та участь у виробничо-торговельних регіональних інноваційних кластерах.

Виходячи із наведених характеристик комплексно представити сутність безпеки розвитку внутрішнього ринку можна у вигляді такого економіко-математичного опису (формула (1)):

$$SDIM = \uparrow K + \oplus SM + \uparrow IRM + \forall CRE + \notin IRM, \quad (1)$$

де K – обсяги господарської діяльності та капіталу галузі; SM – головні структурні характеристики функціонування ринку; IRM – інноваційний розвиток стадій суспільного відтворення ринку (виробництва, розподілу, обміну, споживання); CRE – конкурентне та регуляторне середовище; IRM – критичні диференціації в розвитку сегментів внутрішнього ринку, їх інфраструктури та ресурсного забезпечення.

Безперечно, що головні зусилля державних органів управління у розвитку внутрішнього ринку повинні бути направлені на успішну реалізацію політики імпортозаміщення через відповідні державні стратегічні програмні документи. При цьому, стратегічна мета стратегії державної політики імпортозаміщення в Україні полягатиме у зменшенні залежності внутрішнього ринку від імпорту завдяки зміцненню конкурентоспроможності та зростанню попиту на товари (роботи, послуги) вітчизняного виробництва, нарощуванні виробничих потужностей та реалізації інноваційного потенціалу (рис. 1).

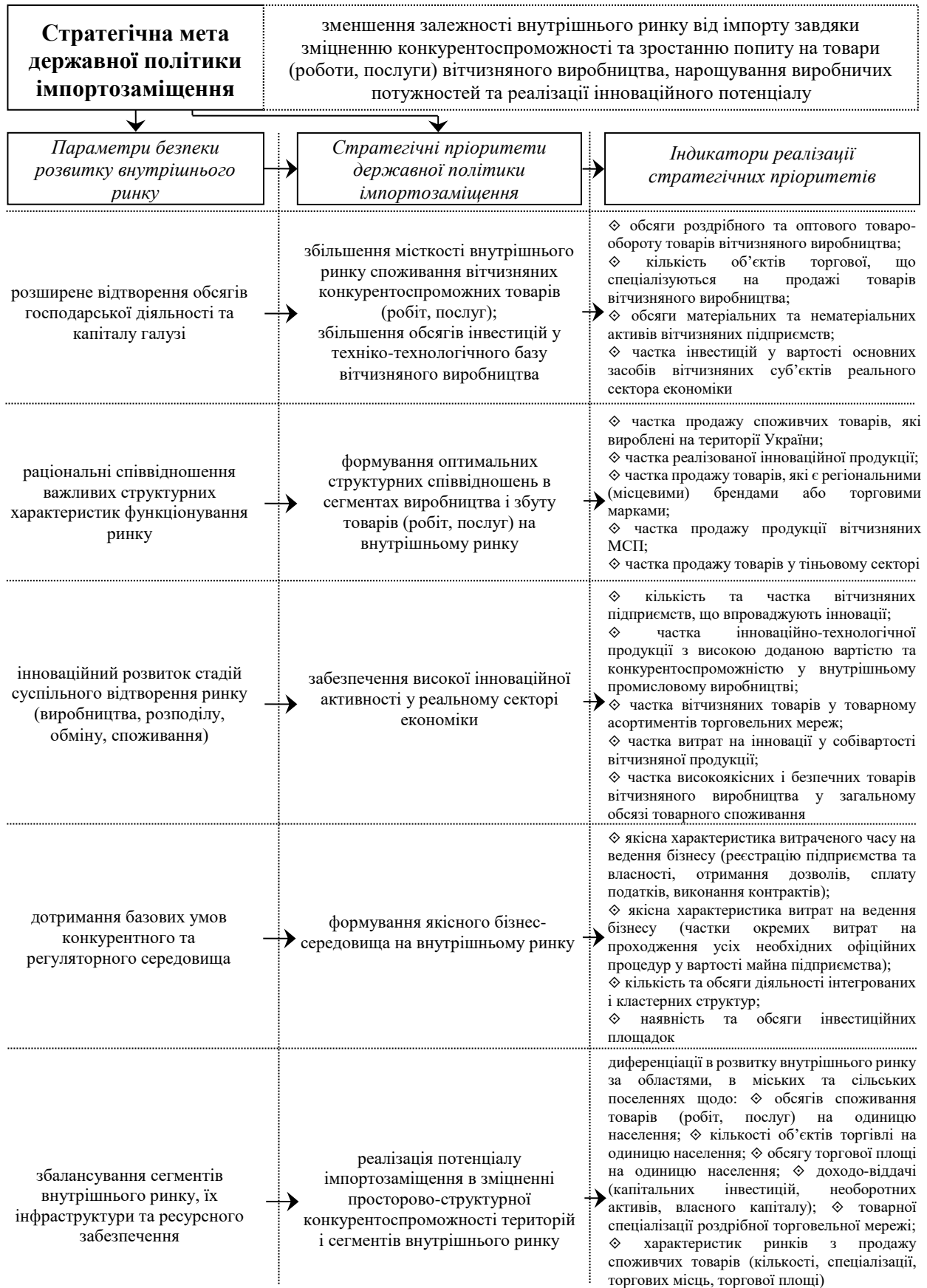

Рис. 1. Характеристики стратегії реалізації державної політики імпортозаміщення управління безпекою розвитку внутрішнього ринку (авторська розробка)

Фундаментальною основою національної економіки має стати містке та конкурентне ринкове середовище, що цілеспрямовано розширюватиметься шляхом суттєвого підвищення внутрішнього споживання. Уже в найближчій перспективі в Україні має бути сформований якісно інший, цивілізований, місткий внутрішній ринок з орієнтацією на збалансоване співвідношення між нагромадженням і споживанням, раціональне відтворення суспільного капіталу, посилення стимулів до розвитку вітчизняного виробництва та ринкової інфраструктури [1, с. 12; 5, с. 67-68]. Вважаємо, що в умовах високої імпортозалежності економіки для розширеного відтворення обсягів господарської діяльності та капіталу необхідно щоб на внутрішньому ринку збільшувалися обсяги споживання вітчизняних товарів (робіт, послуг). Це дозволить створити надійну систему економічної безпеки внутрішнього ринку, забезпечити можливості самостійного та прогресивного національно-економічного розвитку, прискорити структурні та інституційні зміни в національній економіці.

Очевидно, що це потребуватиме збільшення обсягів інвестицій у техніко-технологічну базу вітчизняного виробництва. Для виконання такого стратегічного завдання на внутрішньому ринку необхідно створити сприятливе регуляторне середовище для залучення приватних та муніципальних інвестицій, впровадження сучасних інструментів фінансової підтримки бізнесу, розвитку інфраструктури підтримки підприємництва, ініціювання та реалізації інвестиційних пропозицій для оздоровлення підприємств державного та комунального секторів, стимулювання внутрішньогалузевої та міжрегіональної кооперації, впровадження маркетингових програм популяризації інноваційних розробок. Поряд з тим, необхідно щоб поліпшувалася інвестиційна привабливість внутрішнього ринку для залучення інвестицій, які будуть спрямовані на технологічну модернізацію національної економіки та активізацію інноваційних процесів на вітчизняних підприємствах, які здатні виробляти імпортозамінну продукцію з високою часткою доданої вартості.

Однією із важливих структурних характеристик функціонування ринку є формування оптимального співвідношення в сегментах виробництва і збуту товарів (робіт, послуг). Йдеться про такий стан внутрішнього ринку коли у роздрібних торгових мережах переважну частку займають товари вітчизняного виробництва, а за окремими групами – абсолютну; зростає частка інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової імпортозамінної продукції; створюються та розвиваються регіональні (місцеві) бренди; збільшуються обсяги товарної пропозиції вітчизняних суб'єктів малого та середнього підприємництва; скорочується тіньовий імпорт.

Місткість внутрішнього ринку, досягнення його збалансованості потребує впровадження нових засобів та інструментів на всіх стадіях суспільного відтворення, а особливо в реальному секторі національного господарства. Відтак, пріоритетне стратегічне значення слід відвести у державній політиці імпортозаміщення забезпеченню високої інноваційної активності суб'єктів реального сектору економіки.

Переваги інноваційного фактора в забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств сьогодні є очевидними, а його вплив на виробництво імпортозамінної продукції – радикальним і комплексним. Саме вирішення проблем активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств реального сектору економіки – головна запорука забезпечення успіху ринкових реформ. Крім цього, світовий досвід показує, що вихід з економічної кризи, яка породжує високу залежність внутрішнього ринку від імпорту, неможливий без активізації інноваційної діяльності. Тому в державній політиці імпортозаміщення варто передбачити комплекс заходів інноваційного характеру, зокрема такі, які б стосувалися створення умов для комерціалізації інновацій, розвитку ІТ сфери та наукомісткого виробництва, поширення науково-виробничої кооперації, участі малого бізнесу в розвитку технологічних парків

та бізнес-інкубаторів.

Поряд з аспектами місткості, збалансованості та інноваційності безпека розвитку внутрішнього ринку обумовлена формуванням справедливого та рівного конкурентного і регуляторного середовища. Водночас, для вирішення завдань державної політики імпортозаміщення пріоритетного значення набуває формування якісного бізнес-середовища на внутрішньому ринку.

На жаль в Україні досі зберігається несприятливе бізнес-середовище, яке не дозволяє успішно розвивати підприємницький потенціал в реалізації соціально-економічних цілей, зокрема стосовно зменшення імпортозалежності. Головними причинами такого стану бізнес-середовища є системні проблеми державного регулювання, адміністрування і контролю господарської діяльності, недостатність використання механізмів державно-приватного партнерства, низький рівень розвитку інфраструктурних об'єктів національного господарства.

Також несприятливість вітчизняного бізнес-середовища описується високою вартістю витрат (на проходження всіх необхідних офіційних процедур) та характеристиками витраченого часу (на реєстрацію підприємства та власності, отримання дозволів, сплату податків, забезпечення виконання контрактів, очікування судових рішень) на ведення бізнесу в Україні [11, с. 108-110].

Важливе значення у формуванні якісного бізнес-середовища на внутрішньому ринку має діяльність інтегрованих та кластерних структур. Світовий досвід свідчить, що ключовими перевагами реалізації кластерної політики є ефективна реалізація всіх стадій інноваційного процесу від НДДКР до комерціалізації та виводу на внутрішній ринок нової продукції з високою доданою вартістю, зростання інноваційної активності суб'єктів реального сектору економіки, підтримка галузей, які мають найвищий потенціал виробництва продукції, конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішньому ринках. При цьому формування такої політики повинно відбуватися із дотриманням таких ключових принципів як поширення кластерних ініціатив у пріоритетних для економіки галузях, залучення до кластерів малих та середніх інноваційних підприємств, висока гнучкість кластерної програми, посилення інтернаціоналізації кластерів, науково-дослідне забезпечення впроваджень інноваційних кластерних розробок. Водночас в Україні на загальнодержавному рівні створення та функціонування кластерів потребуватиме законодавчих змін щодо визначення правових основ функціонування кластерів; зниження адміністративних бар'єрів у процесі їх створення; розроблення і реалізації проектів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності учасників кластерів (щодо створення виробничої інфраструктури, фінансово-кредитної та інформаційно-консультативної підтримки, інтелектуально-кадрового забезпечення) [12; 13; 14, с. 54-56]. А все це є необхідні передумови для обґрунтованого проектування управлінських рішень системи державного регулювання економіки щодо зменшення рівня імпортозалежності національного господарства.

Пріоритетом бізнес-середовища також повинно стати створення, організація та підтримка функціонування інвестиційних площадок. Так, наявність інвестиційних площадок дозволить для виробників імпортозамінної продукції успішно збалансувати власні фінансові інтереси із соціально-економічними національними інтересами, максимально усунути перешкоди організаційно-технічного характеру в інноваційній діяльності, гарантувати захист капіталовкладень, зменшити загальний рівень некомерційних ризиків, забезпечити рівні права та умови у здійсненні інвестиційної діяльності.

Відзначимо, що сьогодні внутрішній ринок в міру слабких структурних реформ та інституціональних змін, слаборозвиненої та все ще несформованої інфраструктури бізнесу, погіршення фінансово-ресурсної забезпеченості та недостатньо ефективної

державної політики, підсиленої зовнішніми та внутрішніми ризиками і загрозами, не виконує в повному обсязі свою важливу роль та базові функції в забезпеченні життєдіяльності соціально-економічної системи держави, економічного зростання та підвищення якості життя населення. Відтак забезпечення сталого і структурно збалансованого розвитку внутрішнього ринку України об'єктивно потребуватиме нових більш дієвих та адаптованих до сучасної ситуації соціально-економічного розвитку держави рішень [1, с. 4-5; 14, с. 57-59]. Варто погодитись з авторами праці [15, с. 11-14], які стверджують про реальну потребу зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності територій, як потужного чинника, що позначиться на обсягах і динаміці, структурних характеристиках розвитку внутрішнього ринку України. Тут пріоритетне значення буде мати розвиток структурних факторних конкурентних переваг суб'єктів господарювання, які створюють значну частку доданої вартості, формують економічний потенціал базових видів економічної діяльності та національної економіки загалом. Відтак можна буде очікувати раціоналізації повидової структури економічної діяльності, збільшення частки галузей зі значною доданою вартістю, демонополізації економіки, посилення ділової та інвестиційно-інноваційної активності суб'єктів бізнесу, покращання інтегральних результатів економіки.

Висновки. На нашу думку, досягнення визначених стратегічних пріоритетів гарантуватиме безпеку розвитку внутрішнього ринку та позитивно позначиться на результатах державної політики імпортозаміщення. Разом з тим, для ефективної реалізації державної політики імпортозаміщення необхідно визначити напрями та завдання інституційних змін і структурних зрушень в регіонально-галузевому вимірі. Обґрунтування таких дій та необхідних для цього перетворень і реформ є предметом наступних дослідження.

Список використаних джерел:

1. Дисбаланси та механізми розвитку внутрішнього ринку України в умовах військових дій на Донбасі : аналіт. доповідь [Волошин В. І., Васильців Т. Г., Давиденко С. В. та ін.]. – Львів : в-во ТОВ «ЛігаПрес», 2015. – 84 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К. : НІСД, 2016. – 688 с.
4. Венцовський Д. Ю. Забезпечення національних інтересів в умовах імпортозалежності внутрішнього товарного ринку / Д. Ю. Венцовський // Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт. збір. – 2017. – № 2 (43). – С. 32-44.
5. Внутрішній ринок України: теорія та стратегія посткризового розвитку : наук.-метод. розробка / за заг. ред. В. Г. Бодрова. – К. : НАДУ, 2011. – 80 с.
6. Економічна безпека держави : моногр. / за ред. О. С. Власюка, А. І. Мокія. – Львів : Апріорі, 2013. – 836 с.
7. Фінансові механізми та інструменти подолання дисбалансів соціально-економічного розвитку України : моногр. / За ред. Т. Г. Васильціва. – Львів : В-во ТОВ «Ліга-Прес», 2016. – 596 с.
8. Проблеми, напрями та чинники сприяння розвитку внутрішнього ринку України (реальний сектор економіки) : моногр. / за ред. А. І. Даниленка, Л. В. Дейнеко, В. О. Точиліна. – К. : ІЕП НАНУ. – 2013. – 292 с.
9. Система регулювання внутрішньої торгівлі України : моногр. / За ред. В. В. Апопія, І. М. Копича. – К. : Академвидав, 2012. – 424 с.
10. Бізнес-гід : інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://business-guide.com.ua>.
11. Мельник М. І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій : моногр. / М. І. Мельник. – Львів : ІРД НАН України, 2012. – 568 с.
12. Шевченко А. В. Щодо державної політики підтримки розвитку інноваційних кластерів у промисловості України : аналіт. записка / А. В. Шевченко. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1069>.
13. Розпорядження. Кабінет Міністрів України. Концепція створення кластерів в Україні : від 20.08.2015 р. № 101. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=121164.
14. Vasylytsiv T. H. Justification of strategic priorities of state structural policy of import substitution in Ukraine / T. H. Vasylytsiv, R. L. Lupak // The journal «Actual problems of economics». – 2016. – № 1. – Р. 52-60.
15. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : моногр. / За ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. – Львів : Ліга Прес, 2010. – 488 с.

Рецензент д.е.н., професор Васильців Т.Г.